

АНТОНЕНКО І. І.

старший викладач, факультет лінгвістики
НТУУ «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна

ВІДБІР МАТЕРІАЛУ ДЛЯ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

ІННА АНТОНЕНКО. Відбір матеріалу для навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення. Статтю присвячено проблемі відбору текстів для навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення. Обґрунтовується доцільність використання автентичних текстів, аналізуються критерії відбору матеріалу для навчання іноземним мовам студентів немовних вузів з метою підготовки кваліфікованих фахівців, здатних ефективно й успішно використовувати англійську мову в професійній сфері. Дослідження направлене на формування англомовної компетентності у майбутніх фахівців видавничо-поліграфічної галузі при написанні інформаційних та рекламних повідомлень. Формування знань здійснюється за допомогою мотивації та організації пізнавальної діяльності, яка спрямована на підвищення якості написання повідомлень. Досвід роботи з опрацюванням інформації, її осмисленням, вмінням користуватись матеріалом та використовувати сучасні інформаційні технології створює можливість реалізовувати творчі здібності студентів.

Ключові слова: навчання іноземної мови професійного спрямування, англомовна компетентність, англійське професійно орієнтоване писемне мовлення, англомовні навчальні тексти, критерії відбору навчального матеріалу.

ИННА АНТОНЕНКО. Отбор материала для обучения английской профессионально ориентированной письменной речи. Статья посвящена проблеме отбора текстов для обучения английской

профессионально ориентированной письменной речи. Обосновывается целесообразность использования аутентичных текстов, анализируются критерии отбора материала для обучения иностранным языкам студентов неязыковых вузов с целью подготовки квалифицированных специалистов, способных эффективно и успешно использовать английский язык в профессиональной сфере. Исследования направлены на формирование англоязычной компетентности у будущих специалистов издательско-полиграфической отрасли при написании информационных и рекламных сообщений. Формирование знаний осуществляется посредством мотивации и познавательной деятельности, которая направлена на повышение качества написания сообщений. Опыт работы с обработкой информации, ее осмыслением, умением пользоваться материалом и использовать современные информационные технологии создает возможность реализовывать творческие способности студентов.

Ключевые слова: обучение иностранному языку профессиональной направленности, профессиональная иноязычная коммуникативная компетентность, англоязычная компетентность, английская профессионально ориентированная письменная речь, англоязычные учебные тексты, критерии отбора учебного материала.

INNA ANTONENKO. **Selection of material for teaching English professionally oriented written communication.** The article deals with the problem of text selection for teaching English professionally oriented written communication. The necessity of using of authentic texts is outlined. The criteria for the selection of material for foreign language teaching of non-linguistic students are analysed in this article. The use of these criteria facilitates selection of the effective material for teaching professionally oriented English. The research work is focused on the forming of the English language competence of future specialists in publishing and printing industry for writing informational and promotional messages. The formation of knowledge is performed by using of the organization of cognitive activity and motivation.

Selecting the information, further its analysis, the ability of using the material and modern information technologies create the opportunity to realize creative abilities of students.

Key words: teaching a foreign language for professional communication, professional foreign language communicative competence, English language competence, professionally oriented written communication, English texts, criteria for English texts selection.

Володіння іноземною мовою є одним з головних критеріїв не тільки успішного працевлаштування майбутніх фахівців, але й їх успішного кар'єрного зростання. Реалізація освітніх цілей неможлива без розвитку професійної іншомовної комунікативної компетентності. У сучасній методиці навчання іноземних мов багато пишуть про необхідність формування у майбутніх фахівців умінь розуміти інформацію та про важливість формування професійних мовленнєвих вмінь, якими має володіти студент. Знання іноземної мови забезпечать ефективну взаємодію з середовищем за допомогою відповідних мовних компетенцій, формування яких уможлиблює спілкування у професійному середовищі.

Актуальність статті, полягає у тому, що дослідження, спрямовані на пошук і створення ефективних методик навчання професійно орієнтованої англійської мови, зокрема, англійського писемного мовлення, яке відіграє важливу роль у сфері професійного спілкування. Для покращення навчання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах особливого значення набуває проблема формування професійної англомовної комунікативної компетенції студентів. Виникає необхідність вивчення критеріїв відбору матеріалу для формування англомовної компетентності, а також підвищення ефективності письмового мовлення.

Метою статті є з'ясування критеріїв відбору текстів для навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення майбутніх фахівців Видавничо-поліграфічного інституту. Перед викладачами іноземних мов завжди постає завдання формування у студентів текстової

компетенції, що включає в себе знання, уміння і навички, які забезпечують текстову діяльність читачів. До текстової діяльності читача відносять когнітивну обробку, розуміння й інтерпретацію автентичних професійно-орієнтованих текстів різних жанрів, вміння студентів користуватися своїми мовленнєвими та мовними навичками. На нашу думку для розуміння тексту студент має вміти оцінювати інформаційні та рекламні повідомлення, що пропонуються для читання, з усіх точок зору: граматичної, лексичної, стилістичної.

Об'єктом дослідження є тексти інформаційних та рекламних заміток, які були відібрані нами із сучасних засобів масової інформації та проаналізовані з урахуванням сучасних досліджень з методики викладання іноземних мов, лінгвістики та теорії комунікації. Одна з головних проблем, які необхідно розв'язати, приступаючи до навчання є відбір текстового матеріалу. У психологічній і методичній літературі підкреслюється, що цілеспрямований відбір текстів здатний викликати інтерес до навчання завдяки новизні змісту, відповідності інтелектуальному рівню студентів та їхнім професійним інтересам.

В умовах розвитку комунікаційних технологій велике значення має навчання писемного мовлення, як одного з найбільш складних видів мовленнєвої діяльності. У зв'язку з цим проблема розвитку мотивації студентів до навчання та використання знань у процесі вивчення іноземної мови для спеціальних цілей у Видавничо-поліграфічному інституті є важливим в соціальному, педагогічному, методичному та психологічному аспектах. Майбутнім фахівцям необхідно набути навичок іншомовної професійної комунікативної компетентності, яка вважається сформованою, якщо студент використовує іноземну мову для отримання і розширення знань, тому проблема питання відбору навчального матеріалу є основою змісту навчання англійської мови. На думку Г. С. Скуратівської зміст навчання має засвоюватися особистістю на чотирьох рівнях – знання, вміння, досвід творчої діяльності та ставлення до дійсності [6]. Створення

сприятливих умов для освоєння навчально-професійного матеріалу, мотивації та креативність є важливими проблемами процесу. Компетентнісний підхід у навчанні пропонує не засвоєння майбутніми фахівцями окремих знань та умінь, а оволодіння ними в комплексі. Фахівець має бути готовим до успішної, продуктивної та ефективної діяльності з використанням інформативних можливостей.

Вирішення проблеми відбору матеріалів є необхідною передумовою створення комплексу вправ для навчання англomовного професійно орієнтованого писемного мовлення майбутніх фахівців. Теоретичним підґрунтям для з'ясування цієї проблеми стали дослідження науковців Н. Ф. Бориско, О. Б. Тарнопольського, Н. К. Склярєнко та ін. Принципи відбору матеріалів для навчально-методичних комплексів були розроблені науковцем Н. Ф. Бориско, яка виділяє такі принципи: доступності, системності, вживаності і поширеності, відповідності комунікативним потребам та інтелектуальному рівню студентів [1].

Для навчання англomовного письма необхідний принцип інтегрованості навчання письма з іншими видами мовленнєвої діяльності, який передбачає тісний зв'язок насамперед з читанням. Так як головним засобом читання є текст, а в нашій роботі ми приділяємо тексту особливу увагу. Під текстом розуміють мовне висловлювання, яке має зміст, свою структуру та комунікативну спрямованість, які формують зміст конкретного тексту і виражаються в логічних й мовних зв'язках, тобто основними властивостями є взаємозв'язок і цілісність. Читання вважається запорукою грамотного письма. Читаючи тексти певної тематики, студент набуває знань особливостей тексту. Потрібно приділяти увагу композиції, покращувати знання лексики та граматики, так як вони необхідні для написання тексту. Зацікавленість студентів у отриманні інформації змушує їх шукати, аналізувати та створювати свої власні повідомлення. Важливо пам'ятати, що наповнення тексту має характеризуватися новизною та актуальністю інформації, тематично відповідати обраній студентами

спеціальності.

Наголошуючи про необхідність оглядового читання, з яким ми стикаємось кожного дня, читаючи новини, повідомлення та інші матеріали англійською мовою, важливо розвивати уміння розуміння тексту, оцінювати ступень важливості наданої в ньому інформації. Формування англомовної компетенції у читанні та формування навичок здобування основної інформації тексту веде до кращого розуміння, сприйняття інформації та розвитку вмінь письма, оскільки, створюючи власний текст, студент має проникнути у зміст тексту і на основі вже зрозумілої та осмисленої інформації викласти його у формі власного письмового висловлювання. Науковець С. К. Фоломкіна поділяє вміння в іншомовному читанні на уміння, що забезпечують повноту розуміння тексту (вміти розуміти інформацію на рівні змісту, отримувати уяву про характер інформації, її тему) та уміння, що забезпечують розуміння тексту та обробку виленої інформації (робити висновки на підставі отриманої інформації, оцінювати прочитане та інтерпретувати інформацію) [8].

Провідними критеріями відбору фахових автентичних текстів вважають критерій змісту, мовні критерії та кількісні критерії [3]. Критерій змісту визначає цінність тексту як навчального матеріалу для читання, тому слід відібрати таку лексику, щоб забезпечити студентам розуміння здобутої у тексті інформації. Зміст тексту має задовольнити пізнавальні потреби студентів, стимулювати інтерес студентів до обраного фаху та до розширення професійних знань, а також усвідомлення необхідності володіння англійською мовою як засобом професійного розвитку. Автентичні тексти можна використовувати для вправ для розвитку лексичної та граматичної навички, для побудови інших текстів. Створення нового тексту передбачає активізацію спроможності користуватися лексикою у професійному спілкуванні і обміні фаховою інформацією, що відповідає завданням формування англомовної компетенції. Відбір автентичних текстів за допомогою мовних критеріїв дозволяє побачити

функціонування професійної лексики у контекстах та словесних зв'язках.

З методичної точки зору при відборі текстів необхідно в першу чергу звертати увагу на лексико-семантичні зв'язки [4]. Оскільки текст зазвичай присвячений певній тематиці, він має містити слова та вирази необхідні для даної теми. Більшість слів мають бути семантично близькими, вживатися у лексичних повторах у різних місцях тексту. Крім цього треба враховувати такі важливі фактори, як належність тексту до жанру, функціонально-стилістичну співвіднесеність, композиційну оформленість. Головне правило, якого рекомендують притримуватися, уникнення великої кількості складних, нових, незрозумілих понять або завдань до одного тексту. Для вивчаючого читання пропонується невеликий обсяг нових понять. Необхідно, щоб студенти могли зрозуміти зміст за контекстом на основі своїх знань. Лексичні та граматичні одиниці, що характерні для певної теми та жанру, необхідно повторювати. На початковому етапі також рекомендують обирати текст із чіткою структурою: вступ, основна частина, висновки.

Мовний критерій дозволяє виділити відповідну лексику з тексту з урахуванням її лінгвістичних особливостей та звернути увагу на різні структури та доцільність вживання її у письмовій формі, що важливо для побудови граматично правильних, логічно змістовних висловлювань на професійну тематику. Критеріями відбору є також основні ознаки, що стосуються не тільки змісту і структури, а й обсягу повідомлень, за допомогою яких оцінюється текстовий матеріал з метою його використання як навчального матеріалу відповідно до цілей навчання.

Критерій новизни і актуальності інформації відображає майбутні сфери діяльності, ситуації професійного спілкування та професійну тематику. Тексти мають нести нову інформацію, бути пізнавальними та цінними для читання, вивчення, розуміння та аналізу інформації. Текст для читання повинен мати цінність у художньому, культурному плані, і має бути взятий з перевіреного джерела або наукового журналу, так як це

впливає на критерій інформативності. Під інформаційним текстом розуміють текст, що містить дані щодо фактів, подій, людей. Інформативність тексту вміщує такі компоненти як мовний, змістовний, смисловий, соціокультурний та різні види інформації.

Аналіз наукових робіт показує, що дослідники приділяють особливу увагу проблемі вивчення питань, які пов'язані із мотивацією навчання англійської мови та навчанням англійського писемного мовлення. Підтримувати мотивацію у студентів немовного вузу є найскладнішим етапом у процесі навчання писемного мовлення. В нашому дослідженні, що до формування англійської компетенції у написанні інформаційних та рекламних повідомлень, ми приділяємо більше уваги мотивації для продукування повідомлень та вивченню мотивів, які б направляли студентів до творчої роботи. Мотивація є рушійною силою процесу вивчення мови і необхідно врахувати це під час відбору текстів для навчання читання. Мотивація стимулює вивчення мови, заохочує студентів до кращого виконання роботи. Під час навчання англійського писемного мовлення виникали певні проблеми. Студенти приділяють більше уваги фаховим дисциплінам, до яких англійська мова не належить. Інша проблема в тому, що в одній групі навчаються студенти з різним рівнем володіння мовою та різними здібностями до навчання. Викладачу потрібно визначити навантаження на кожне заняття та об'єднати всіх студентів різних рівнів. У цьому випадку мотивація та зазначений критерій новизни і актуальності інформації може допомогти направити діяльність студентів у правильне русло. Слід відмітити, що пізнавальна й мотивована направлена діяльність студента сприяє накопиченню його професійного досвіду та формуванню самостійності для вирішення фахових завдань. Таким чином, навчання писемного мовлення є суттєвою умовою підготовки фахівців, тому необхідним є коригування навчальних програм з англійської мови в технічних ВНЗ.

Критерій відповідності віковим інтересам та особливостям

сприйняття студентів є одним з важливих критеріїв. Вікові особливості характеризуються розвитком інтелектуальних здібностей та швидким сприйняттям нових матеріалів професійної спрямованості. Професійно орієнтовані тексти відповідають інтересам студентів, оскільки вибір майбутнього фаху найчастіше є наслідком зацікавленості певною сферою трудової діяльності. Текст має бути належним чином оформлений, містити згруповані у не великі абзаци речення, тому врахувавши психологічні особливості сприйняття текстів студентами, вимагається організація такого тексту, щоб його сприйняття було максимально сприятливим для подальшого засвоєння. Після проведення опитування 220 студентів з них 196 (89 %) вважають важливим читати тексти, що містять інформацію про зустрічі та знайомства з успішними підприємцями, видатними вченими, видавцями, рекламистами та іншими знаменитостями в сферах науки та культури. А 189 (85 %) студентів бажали б відвідати ці зустрічі самі. Наші студенти творчі та спрямовані до розвитку самих себе.

Відповідно до комунікативного підходу, матеріали, що є основою формування іншомовної комунікативної компетенції, повинні мати автентичний характер, тому важливим критерієм є автентичність, під якою ми розуміємо, оригінальність текстів, написаних носіями мови. Критерій автентичності залежить безпосередньо від джерел інформації, звідки здійснюється відбір навчальних матеріалів. Автентичними вважають усні або письмові тексти, що створені для реальної аудиторії для передачі певного повідомлення з комунікативною метою. Автентичні матеріали, взяті з реального життя, такі як ділові листи, контракти, рекламні проспекти, електронні повідомлення та інші автентичні тексти, можуть розглядатися як зразки професійного спілкування і бути джерелом поповнення словникового запасу студентів та стимулювати вживання лексики у професійних ситуаціях. Відповідно, ми можемо говорити про автентичність інформації у навчанні при створенні комунікативних вправ, які виконуватимуться студентами на основі роботи з оригінальним

текстом. На думку Л. М. Горелової до автентичних текстів відносять тексти за фахом, які є цінним матеріалом і які підвищують мотивацію до навчання англійської мови як засобу розширення професійних знань [2]. Також ці тексти мають служити для мовленнєвої активності студентів під час інтерактивної комунікації на основі прочитаного, забезпечуючи їх фразами для висловлювань. Автентичні тексти потрібно підбирати так, щоб вони були основою для формування лексичної компетентності, включаючи терміни, адже вживання термінологічної лексики у контексті допомагає конкретизувати значення слів, пояснити й уточнити випадки їх використання. Тексти за фахом виступають у якості зразка для створення власних англомовних текстів, при написанні творчих завдань, виконують функцію опори під час продукування текстів.

Вважаємо, що критерій відповідності рівню складності тексту для сприйняття студентами потребує особливої уваги. Після проведення опитування 220 студентів 178 (81 %) з них вважають, що професійно-орієнтовані тексти важливо читати часто. Професійно-орієнтовані тексти, на думку дослідників, задовольняють інформаційно-пізнавальні потреби студентів вищих немовних навчальних закладів, служать опорою для стимулювання навчальної мовленнєвої взаємодії студентів на професійну тематику, доповнюють їхні знання з фаху. Необхідно визнати, що текст не складається з речень, а реалізується в них, і значення тексту визначається мотивом його створення. Комунікативна спрямованість і прагматична мета тексту виступають як текстотвірні фактори, які впливають на структурну і композиційну модель тексту, і на вибір мовленнєвих засобів впливу на адресата. Аналізуючи рекламні повідомлення, науковці відмічають, що в них завжди надається оцінка людей, товарів, послуг та організацій, і ця оцінка має позитивний характер. Рекламна інформація розповсюджується у будь-якій формі, за допомогою будь-яких носіїв та засобів. Поширене це і у галузі видавничо-поліграфічної діяльності, пропозиція нових видавничих та електронних продуктів, поліграфічних послуг постійно

збільшується, а коло їх застосування зростає разом з кількістю споживачів, які потребують інформацію і користуються цими послугами. Роль рекламної інформації в процесі формування у майбутніх фахівців видавничо-поліграфічної галузі іншомовної комунікативної компетентності полягає в інформаційній і мотиваційній підтримці усної і письмової іншомовної мовленнєвої діяльності. Після проведення опитування 220 студентів 167 (76 %) з них вважають інформацію в рекламних повідомленнях важливою та корисною.

Процес писемного мовлення тісно пов'язаний з розумовою діяльністю. Під час цієї діяльності забезпечуються умови для створення англійських висловлювань писемного мовлення, яким також властиві такі якості, як структурність, логічність, інформативність, грамотність. Можемо сказати, що студент є мотивованим виконавцем письмового завдання, якщо воно вимагає зусиль у перебудові запропонованої інформації та продукуванні своїх власних письмових висловлювань. З 220 студентів 156 (71%) бажали створювати свої власні рекламні повідомлення, а 172 (78%) інформаційні повідомлення.

Для критерію виховного потенціалу підбору текстів беремо матеріал, яких направлений виховувати життєві цінності, культуру та традиції свої та інших націй, відношення до професійно орієнтованого писемного мовлення та виховання ввічливого ставлення до читачів. Так як інформаційні та рекламні повідомлення, які пишуть студенти включають питання проведення виставок, форумів, семінарів, конференцій, презентацій, зустрічі та знайомства з успішними підприємцями, видатними вченими, видавцями, рекламістами та іншими знаменитостями в сферах науки та культури, також важливими є презентації книг різної тематики та зустрічі з самими авторами. Ця інформація має розширити кругозір студентів та вплинути на формування культурної та досвідченої людини. Ефективність реклами залежить від позиції реципієнтів та від сприйняття ним рекламного повідомлення, так як рекламний текст є продуктом

культури, то він має відтворювати традиції і бажання споживачів. Після опитування 163 студенти (74%) з них вважають, що цікаво читати тексти про проведення виставок, форумів, семінарів, конференцій, презентацій, а 184 (84%) вважають, що важливими є презентації книг.

Критерій різноманітності типів та жанрів текстів, що є також одною із найважливіших критеріїв відбору текстів для читання, оскільки вміння у читанні можна вважати сформованим, якщо читач може вилучити необхідну для себе інформацію з будь-якого типу тексту. На нашу думку, згідно методичному принципу доступності й посильності навчання, при відборі навчального матеріалу для студентів видавничих та поліграфічних спеціальностей на початковому етапі бакалаврату пріоритетність має належати таким жанрам, як анонс, інформаційна замітка та рекламна замітка. Відомо, що доступність тексту досягається шляхом пред'явлення студенту матеріалу в рамках обізнаності вивчення професійно орієнтованої тематики [5]. І саме жанри анонсу та замітки відповідають критерію доступності, особливо з огляду на те, що студенти на другому курсі ще не володіють глибокими знаннями з професійної сфери і саме зазначені жанри включають посильний для студента навчальний матеріал, що відповідає рівню знань студента, етапу навчання та врахування його психологічних можливостей.

Використання вищезазначених критеріїв відбору навчальних текстів дозволить обрати ефективний навчальний матеріал для формування англомовної компетентності у професійно орієнтованому читанні та письмі. Використання інформаційних та рекламних текстів підвищує ефективність формування як професійної так і іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців, які навчаються аналізувати отриману інформацію та використовувати її в іншомовній професійно спрямованій комунікації. Отже при відборі текстів для навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення ми рекомендуємо притримуватися наступних критеріїв: новизни і актуальності;

інформативності; відповідності віковим інтересам та особливостям сприйняття; автентичності; відповідності рівню складності тексту; різноманітності типів та жанрів текстів; виховного потенціалу підбору текстів; обсягу тексту. Відбір й організації навчального матеріалу сприяє оптимізації процесу формування іншомовної компетенції студентів. Перспективу подальшого дослідження проблеми вбачаємо у створенні системи вправ для навчання професійно орієнтованого писемного мовлення студентів вищих навчальних закладів на основі навчального матеріалу, відібраного за запропонованими критеріями.

References:

1. Бориско Н. Ф. Тенденции развития учебно-методических комплексов с учетом новых информационных и коммуникационных технологий (Интернет) / Н. Ф. Бориско // Іноземні мови. – 2001. – №3. – С.19-21.
2. Горелова Л. М. Формування англомовної лексичної компетенції у студентів-економістів / Л. М. Горелова // Наукові праці. – 2008. – Вип. 84, Т. 97. – С. 101–104.
3. Гринюк Г. А. Відбір навчального матеріалу для формування англомовної лексичної компетенції у студентів-економістів / Г.А. Гринюк, Ю.О. Семенчук // Іноземні мови – № 2. – 2007. – С. 30–34.
4. Конопленко Л. О. Критерії відбору професійно-орієнтованих текстів для навчання вивчаючого читання майбутніх спеціалістів з захисту інформації / Л. О. Конопленко // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Серія: : Філологія. Педагогіка. - 2013. - Вип. 1. - С. 111-118.
5. Павловська Ю. В. Відбір навчальних текстів для методики індивідуалізації навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення / Ю. В. Павловська // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 119. – С. 189 – 192.
6. Скуратівська Г. С. Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02/

Г. С. Скуратівська ; Київ. нац. лінгв. ун-т. — К., 2002. — 20 с.

7. Фоломкина С. К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе. — М. : Высшая школа, 2005. — 254 с.

Transliteration of References:

1. Borisko N. F. Tendentsii razvitiya uchebno-metodicheskikh kompleksov s uchetom novykh informatsionnykh i kommunikatsionnykh tehnologiy (Internet) / N. F. Borisko // Inozemni movi. — 2001. — №3. — S.19-21.
2. Gorelova L. M. Formuvannya angломовної лексичної компетентності у студентів-економістів / L.M. Gorelova // Naukovi pratsi. — 2008. — Vip. 84, T. 97. — S. 101–104.
3. Grinyuk G. A. Vidbir navchalnogo materialu dlya formuvannya angломовної лексичної компетентності у студентів-економістів / G.A.Grinyuk, Yu.O. Semenchuk // Inozemni movi — № 2. — 2007. — S. 30–34.
4. Konoplenko L. O. Kriteriyi vidboru profesiyno-orientovanih tekstiv dlya navchannya vivchayuchogo chitannya maybutnih spetsialistiv z zahistu informatsiyi / L. O. Konoplenko // Visnik Natsionalnogo tehničnogo universitetu Ukrayini "Kiyivskiy politehničniy institut". Seriya: : Filologiya. Pedagogika. - 2013. - Vip. 1. - S. 111-118.
5. Pavlovska Yu. V. Vidbir navchalnih tekstiv dlya metodiki individualizatsiyi navchannya angliyskogo profesiyno orientovanogo pisemnogo movlennya / Yu. V. Pavlovska // Visnik Chernigivskogo natsionalnogo pedagogichnogo niversitetu. Seriya : Pedagogichni nauki. — 2014. — Vip. 119. — S. 189 – 192.
6. Skurativska G. S. Avtoref. dis... kand. ped. nauk: 13.00.02 / G.S. Skurativska; Kiyiv. nats. lingv. un-t. — К., 2002. — 20 с.
7. Folomkina S. K. Obuchenie chteniyu na inostrannom yazyke v neyazykovom vuze. — М. : Vysshaya shkola, 2005. — 254 с.